

คำวินิจฉัยของ นายสุจิต บุญบงการ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๖/๒๕๕๕

วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘
กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๒๖ (๑๐)
มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ข้อเท็จจริง

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า

๑. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๒๖ (๑๐)
มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

๒. การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) และคณะกรรมการตรวจสอบ
คุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ ๔๓
ประจำปี ๒๕๕๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปเป็นใจความได้ว่า

นายศิริมิตร บุญมุล และนางสาวบุญจตุติ กลับประสิทธิ์ ได้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับ
ราชการเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ ๔๓ ประจำปี ๒๕๕๒ โดยเข้าตรวจ
ร่างกายและจิตใจที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์กับคณะกรรมการแพทย์ ตามที่คณะกรรมการตุลาการกำหนด
คณะกรรมการแพทย์รายงานผลการตรวจร่างกายว่า นายศิริมิตร บุญมุล และนางสาวบุญจตุติ กลับประสิทธิ์
กระดูกสันหลังคดงอมาก เดินเองได้เฉพาะใกล้ๆ เนื่องจากเป็นโพลิโอเมื่ออายุ ๓ ปี คณะกรรมการ
ตรวจสอบคุณสมบัติ ๑ พิจารณาเห็นว่า ผู้สมัครทั้ง ๒ ราย มีร่างกายไม่เหมาะสมตามพระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๒๗ (๑) เห็นสมควรไม่รับสมัคร คณะกรรมการ
ตุลาการเห็นชอบด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติ ๑ จึงมีมติไม่รับสมัคร
เนื่องจากมีร่างกายไม่เหมาะสม

นายศิริมิตร บุญมุล มีหนังสือร้องเรียนลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ถึงผู้ตรวจการแผ่นดิน
ของรัฐสภา ว่าตนเป็นโรคโพลิโอเมื่ออายุได้ ๕ ขวบ สภาพร่างกายปัจจุบันสามารถเดินได้ด้วยตัวเอง
โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งข้าราชการตุลาการได้ จึงเห็นว่ากรณี

คณะกรรมการตุลาการพิจารณาไม่รับสมัครและตัดสิทธิในการสอบคัดเลือก เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพร่างกาย จึงขอให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา วินิจฉัยว่า บทบัญญัติในมาตรา ๒๗ (๑๑) (๑๒) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑ และมาตรา ๒๖ (๑๐) (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคสาม

นางสาวบุญจติ กลับประสิทธิ์ มีหนังสือร้องเรียน ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ว่า ตนเป็น โรคโปลิโอตั้งแต่อายุ ๓ ขวบ แต่สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งข้าราชการตุลาการได้ การที่คณะกรรมการ ตุลาการพิจารณาไม่รับสมัครและตัดสิทธิในการสอบคัดเลือก เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะ เหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพร่างกาย จึงขอให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติในมาตรา ๒๗ (๑๑) (๑๒) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑ และมาตรา ๒๖ (๑๐) (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคสาม

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติตามมาตรา ๒๖ (๑๐) แห่งพระราช บัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ และการกระทำของคณะกรรมการ ตรวจสอบคุณสมบัติ ฯ และคณะกรรมการตุลาการดังกล่าว มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ จึงยื่นคำร้องมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ข้อวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยก่อนมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณา คำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่า บทบัญญัติ แห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลตามมาตรา ๑๕๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี

ให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี พิจารณาวินิจฉัยเรื่องของผู้ตรวจการแผ่นดิน ของรัฐสภาเสนอตามวรรคหนึ่งโดยไม่ชักช้า”

พิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้อง ดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นต่อไปที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) และ คณะอนุกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการ ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ ๔๓ ประจำปี ๒๕๕๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” วรรคสอง บัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิ เท่าเทียมกัน” วรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทาง เศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” วรรคสี่ บัญญัติว่า “มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัด อุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือก ปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ บัญญัติบุคคลเสมอภาคกันในกฎหมายและห้ามมิให้รัฐเลือก ปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมแก่บุคคล โดยอาศัยเหตุแห่งความแตกต่างกันในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อ ทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ส่วนพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ๑ มาตรา ๒๖ (๑๐) บัญญัติว่า “ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการหรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในระเบียบของ ก.ต.”

กรณีตามคำร้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการรับสมัครเพื่อเข้าสอบคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษา ซึ่งมีการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ๑ มาตรา ๒๖ ที่ผู้ร้องทั้งสองเห็นว่าการที่คณะกรรมการตรวจสอบ คุณสมบัติ ๑ และคณะกรรมการตุลาการไม่รับสมัครและตัดสิทธิในการสอบคัดเลือกดังกล่าว เนื่องจาก ต้องตามลักษณะต้องห้ามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติข้างต้น กล่าวคือ มีสภาพร่างกายไม่เหมาะสมนั้นเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติในมาตรา ๒๖ (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ฯ เฉพาะที่บัญญัติให้สภาพร่างกายไม่เหมาะสมเป็นลักษณะต้องห้ามนั้น ย่อมไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เพราะเป็นการยินยอมหรือเปิดโอกาสให้มีการใช้ความแตกต่างในสภาพของร่างกายเป็นเหตุให้ไม่รับสมัครบุคคลเข้าสอบคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาได้ โดยอ้างความไม่เหมาะสมของสภาพร่างกาย แทนที่จะอ้างความไม่สามารถ แต่ถ้าได้บัญญัติเป็นกรณีของการมีสภาพร่างกายที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ก็จะไม่ถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากอาศัยความสามารถเป็นเกณฑ์ แต่กรณีนี้เป็นกรณีของการอ้างสภาพร่างกายไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการเปิดกว้างเกินไปจนทำให้ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการรับสมัครสามารถใช้ดุลยพินิจที่นำไปสู่การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมได้ แม้ว่ามาตรา ๒๖ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ฯ บัญญัติให้ผู้สมัครสอบคัดเลือกผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจ โดยคณะกรรมการแพทย์จำนวนไม่น้อยกว่า ๓ คน ตามที่คณะกรรมการตุลาการกำหนดก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถหักล้างการใช้ดุลยพินิจที่กว้างขวางดังกล่าวได้นั้น บทบัญญัติในมาตรา ๒๖ (๑๐) ในส่วนของข้อความว่า “มีร่างกายไม่เหมาะสม” ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

สำหรับในประเด็นที่สอง เป็นกรณีของการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) และคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ ๔๓ ประจำปี ๒๕๕๒ เป็นเรื่องของปฏิบัติหน้าที่หรือการกระทำของคณะกรรมการตุลาการและคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติ เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๒๔/๒๕๕๓ เรื่องระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมิใช่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯ ที่ออกโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงไม่อยู่ในอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยของศาลปกครอง การพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของระเบียบดังกล่าวจึงเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการกระทำของคณะกรรมการตุลาการและคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติ ซึ่งไม่ได้เป็นหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล จึงอนุโลมให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำดังกล่าวได้

อย่างไรก็ตามเมื่อได้วินิจฉัยไปแล้วว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ฯ มาตรา ๒๖ (๑๐) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ จึงไม่มีผลบังคับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

การกระทำของคณะกรรมการตุลาการและคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติ ฯ ในประเด็นที่สอง
จึงไม่มีผลใช้บังคับ จึงไม่ต้องวินิจฉัยว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

นายสุจิต บุญบงการ
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ